

Римско изкуство от България

Roman Art from Bulgaria

Лектор

доц. д-р Марина Колева, Институт за изследване на изкуствата – БАН

Assoc. Prof. Marina Koleva, PhD, Institute of Art Studies – BAS

Тел. 0887 667 731

e-mail: koleva_marina@yahoo.com

Хорариум: 30 лекционни часа

Начин за оценяване: писмена работа

Анотация

В началото на курса се разглеждат методите при изследването на произведенията на изкуството. След това се представя един общ поглед върху изкуството на Гърция, като се разискват архаичната, класическата и елинистическата епохи и се коментират основни стилове и произведения. Разглежда се и изкуството на Рим, като се дискутират влиянията върху оформянето му и тенденциите в развитието му. В тези въвеждащи части за античното изкуство се представя широкият контекст, в чиито граници се развива и изкуството на римските провинции.

Акцентът на курса ще бъде поставен върху анализа на произведенията на провинциалното римско изкуство открити на територията на днешна България и датирани от I до III в. Като най-много внимание ще бъде отделено на тези на римската скулптура, които са и най-често срещаните и многобройни паметници на римското изкуство открити в нашите земи. Но също така са разгледани и примери на мозайката и живописата.

Курсът предоставя база от знания върху античното изкуство и методиката при работа с него. Освен това докторантите могат да развият основни умения за изследване на този вид паметници, които представляват една съществена част от античните колекции на музеите в България.

Annotation

The course begins with the discussion on the methods used in the art studies. Afterwards a general view of Greek art is presented and major styles and monuments from the Archaic,

Classical and Hellenistic periods are studied. The art of Rome is also analysed and the influences on its formation and tendencies in its development are discussed. The goal of this introduction on Ancient art is to represent the broad framework where the art of the Roman provinces is developed.

The focus of this course is on the study of the Roman provincial artworks found on the territory of today's Bulgaria and dated from 1st to 3rd c. AD. The emphasis is on the works of Roman sculpture, which are the most common and numerous monuments of Roman art found in our lands. But examples of Roman mosaics and painting are also discussed.

The course provides knowledge on Ancient art and methodology of art studies. In addition, PhD students can develop basic skills for the study of these monuments, which are an essential part of the ancient collections of the museums in Bulgaria.

Учебна програма и основна литература

Учебна програма

1. Методи при изследване на произведения на изкуството. Иконографски анализ. Стиллов анализ. Възможности за датиране на паметниците
2. Изкуството на Гърция. Въведение. Изкуството на Гърция през архаичната и класическа епоха. Изкуство на елинизма
3. Изкуството на Рим. Въведение. Влияния върху оформянето на римското изкуство
4. Римски скулптурен портрет от България. Императорски портрет. Частен портрет. Почетни и надгробни изображения
5. Римска надгробна пластика от България. Надгробни статуи и плочи. Саркофази и урни
6. Римска идеална скулптура от България
7. Римски вотивни релефи от България
8. Тракийският конник
9. Мозайки и живопис от римската епоха от България
10. Римско изкуството от България. Културни контакти и художествени влияния. Импорти и местно производство

Основна литература

1. **Археологически институт с музей при БАН.** Избрани скулптурни паметници. Водач. = Bulgarian Academy of Sciences, Archaeological Institute with Museum. Selected Sculptures. Guide. София, без год.
2. **Атанасова, Й. Митова-Джонова, Д.** Антична пластика от Видинския музей, София, 1985.
3. **Ботева, Д.** Семиотичен поглед към тракийските вотивни релефи. – В: Гочева, З., Димитров, К., Алексиева, М., Христова, Н. (ред.) *Varia thracica. Studia in honorem Mariae Čičikova.* София, 2011, 116-123.
4. **Ботева-Боянова, Д.** Тракийски култ или култ в Тракия?. – В: Маджаров, Дж., Стоилов Кр. (ред.). В света на човека. Сборник е чест на проф. д.и.н. Иваничка Георгиева, том 2. София, 2008, 9-18.
5. **Вълева, Ю.** Римската живопис в балканските провинции. – Проблеми на изкуството 1991, 3, 39-47.
6. **Вълчев, И.** Извънградските светилища в римската провинция Тракия (I-IV в). София, 2015.
7. **Герасимов, Т.** Антични саркофази от Одесос. – Известия на Народния музей – Варна, 1969, V, 49-69.
8. **Гетов, Л.** За вноса на саркофази в Одесос през римската епоха. – Археология 1978, 2, 13-20.
9. **Гочева, З.** Светилището при Глава Панега и проблемът за романизацията на Долна Мизия. – В: *Jubilaeus V.* Сборник в чест на проф. М. Тачева, С. Бошнаков, К., Д. Ботева (ред.), 2002, 111-118.
10. **Димитров, Д. П.** Надгробните плочи от римско време в Северна България. С., 1942
11. **Димитров, Д. П.** Портретът върху античните надгробни плочи от римско време в Североизточна Македония. - ИАИ, 1939, 13, 1-129
12. **Димитров, З.** Архитектурна декорация в провинция Долна Мизия (I-III в. сл. Хр.). (Дисертации, том 2), София, 2007.
13. **Дончева, И.** Иконографска характеристика на изображенията на Асклепий върху тракийските оброчни плочки. – В: Тъпкова-Заимова, В. (ред.) Историко-археологически изследвания в памет на проф. д-р Станчо Ваклинов. Велико Търново, 1994, 323 – 335.

14. **Дончева, И.** Иконографска характеристика на изображенията на Атина на оброчни релефи от Мизия и Тракия. – Археология 2002, 3, 18-28.
15. **Иванов, М.** Импортни саркофази от България II-III в. Производствени центрове, хронология и пътища на разпространение. – Годишник на Археологическия институт с музей – БАН, 2002, 2, 262-273.
16. **Иванов, М.** Конникът върху надгробните паметници от Долна Мизия и Тракия (I-IV в. сл. Хр.). – В: Образ и култ в Древна Тракия (Д. Ботева-Боянова съст.). С., 2006.
17. **Иванов, М.** Надгробни паметници от провинция Тракия I-III в. Автореферат. С., 2004.
18. **Иванов, М.** Надгробни плочи с релефни изображения от Serdica и хинтерланда на прехода към Късната античност (последната четвърт на III в. - началото на IV в.). –In: Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis, Supp. V, Stephanos Archaeologicos in honorem Professoris Stefcae Angelova, София, 2010, 375-403.
19. **Иванов, Т.** Римска мозайка от Улпия Ескус. С., 1954.
20. **Ковачева, Т.** Избрани скулптурни паметници от Регионалния исторически музей – Плевен. Каталог. Без място на издаване, 2014.
21. **Колева, М.** Портретна пластика от Хадриановата епоха. – Проблеми на изкуството, 2005, 4, 3-15.
22. **Колева, М.** Ранна римска пластика от Август до Хадриан от територията на България (проблеми на навлизането и развитието ѝ). Автореферат. С., 2005.
23. **Колева, М.** Римска идеална скулптура от България. С., 2017.
24. **Милчева, Р.** Гирляндни остотеки от долината на Средна и Долна Струма. София, 2017.
25. **Милчева, Р.** Женски портрети от Антониновата епоха в Националния Археологически музей в София (I). - Археология 1991, 3, 27-33
26. **Младенова, Я.** Новооткритата мозайка от вилата при Ивайловград. – Изкуство, 1965, 4, 20-33.
27. **Младенова, Я.** Разкопките на вилата при Ивайловград през 1964 г. – Археология 1965, 2, 20
28. **Мънзова, Л.** Античната скулптура в България. С 1978.

29. **Огненова-Маринова, Л.** Обобщени наблюдения върху античния бронз от България. – В: Гочева, З. (ред.) *In memoriam magistri Prof. Dr. Georgi Mihailov (Thracia Antiqua 10)*. София, 1996, 278-309.
30. **Огненова-Маринова, Л.** Скулптурата от светилището на Диана и Аполон. – В: Монтана, 1987, 1, 37-54.
31. **Попова, В.** Идентификация на официалния римски и ранновизантийски портрет. In: *Изкуство и идеология. Сборник в чест на проф. И. Маразов*. С., 2012, 171-209.
32. **Попова, В.** Тракиец ли е бил собственика на вила „Армира” от Хадриановата епоха. – В: Китов, Г., Димитрова, Д. (ред.) *Земите на България – Люлка на тракийската култура*. Т.П. София 2005, 168-176.
33. **Попова-Мороз, В.** Римската портретна пластика от Августа Траяна и нейната територия. – In: *In memoriam magistri Georgi Mihailov*, 1996, 309-335.
34. **Попова-Мороз, В.** Римската портретна пластика от Бесапара и нейната територия. – *Годишник на Националния археологически музей*, 1992, 8, 203–214.
35. **Попова-Мороз, В.** 24 древни мозайки от България. С., 1987.
36. **Попова-Мороз, В.** Портретите на Александър Велики и техните имитации в римска Тракия. – *Проблеми на изкуството* 2002, 1, 7-15
37. **Попова-Мороз, В.** Римската бронзова портретна пластика и императорската пропаганда в Мизия и Тракия. - *Проблеми на изкуството* 1993, 2, 14 - 22
38. **Попова-Мороз, В.** Римският женски скулптурен портрет от II – III в. в България. – В: *Втори международен конгрес по българистика. Доклади. Изобразително изкуство и архитектура*. 1988, т. 16, 27-38
39. **Рабаджиев, К.** Херакъл (Херкулес) в тракийските провинции на Римската империя. – *Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis* 2015, 5. София, 2016, 257-287.
40. **Сарновски, Т.** Мраморна глава на Каракала от Нове. - *Археология* 1980, 3, 35-43
41. **Стоянов, Т.** За иконографията и семантиката на женските изображения в паметниците на Тракийския конник. – *Векове* 1987, 1, 18-30

42. **Стоянов, Т.** Култът към Артемида в Тракия VI в. пр. н. е. – IV в. от н. е. Автореферат. София, 1986.
43. **Стоянов, Т.** Оброчните релефи на Артемида (Диана) – ездачка от Мизия и Тракия през римската епоха. – Археология, 1984, 2 – 3, 31 – 45.
44. **Тончева, Г.** Хронологическо развитие на плочите с “погребално угощение” от Одесос. – Археология 1964, 4, 37-46
45. **Boteva, D.** The ‘Thracian Horseman’ reconsidered. – In: Haynes, I. P. (ed.) Early Roman Thrace. New Evidence from Bulgaria (Journal of Roman Archaeology, Supplementary Series, 82). Portsmouth, 2011, 84-105.
46. **Conrad, S.** Die Grabstelen aus Moesia Inferior. Untersuchungen zu Chronologie, Typologie und Ikonografie. Leipzig, 2004.
47. **Gočeva, Z., Oppermann, M.** Corpus Cultus Equitum Thracii (CCET) I; II,1; II,2. Leiden, 1979, 1981, 1984.
48. **Ivanov, M.** Römische Sarkofage mit grosser Tabula Ansata aus Bulgarien – Datierung und Herkunft. – Archaeologia Bulgarica, 2001, 1, 45-51.
49. **Ivanov, M.** Social Status and Cultural Identity in Roman Thrace (Grave stelae and altars). – Ancient West and East, 2008, 7, 135-150.
50. **Koleva, M.** The Copying of Images: Roman Art Cases from Bulgaria. – В: Мутафов, Е., Куюмджиева, М. (ред.). *Изкуствоведски четения 2019. Мотиви, модели, подготвителни рисунки.* = Moutafov E., Kuyumdzhieva, M. (eds.). *Art readings 2019. Patterns. Models. Drawings.* ISSN 1313-2342. София, 2020, 21-37.
51. **Milčeva, R.** Antike Skulptur in Bulgarien. Römische Porträts im Archäologischen Nationalmuseum Sofia. Langenweißbach, 2005.
52. **Milčeva, R.** Roman portrait in the Roman provinces Thrace and Moesia. – In: Gods, humans, masks. Catalogue. Varna, 2008, 30-34.
53. **Minchev, A.** The `House of Antiope` - a Late Roman Residential House with Mosaics at Marcianopolis (Devnya, Bulgaria). – In: The Roman and Late Roman City. The International Conference (Veliko Tarnovo 26-30 July 2000). Sofia, 2002
54. **Ogdenova-Marinova, L.** Statuettes en bronze du Musée National Archeologique a Sofia. (Statuettes de culte). Sofia, 1975.
55. **Oppermann, M.** Der Thrakische Reiter des Ostbalkanraumes im Spannungsfeld von Graecitas, Romanitas und lokalen Traditionen. Schriften des

Zentrums für Archäologie und Kulturgeschichte des Schwarzmeerraumes 7.
Hrs. F. Bertemes, A. Furtwängler. Langenweißbach, 2006.

56. **Petrova, S.** The funerary urns with garland decoration from the valley of Middle Struma. – Acta musei Tiberiopolitani, 2016, vol.1, Strumica, 101-122.
57. **Popova, V.** Itinerant and Local Workshops: The Problem of Direct Work and Indirect Influences on the Roman Mosaics in Bulgaria. – In: Neira Himenez, L. (ed.) Estudios sobre mosaicos antiguos y medievales. Actas del XIII Congreso AIEMA Madrid, 14-18 de septiembre de 2015 (Hispania Antigua, Serie Arqueológica, 6. Roma 2016, 115-126
58. **Popova, V.** The Mosaic Portraits of Villa Armira. – In: Trovabene, G. (ed.) Atti del 12° Colloquio AIEMA (Venezia, 11-15 settembre 2012). Verona, 2015, 577-580.
59. **Popova-Moroz, V.** Cult Aspects of the Roman Portraiture in Bulgaria. – In: Helis III, 1994, 269-297.
60. **Popova-Moroz, V., Bachvarov, I.** Roman Portraiture from Durostorum and its Territory. – Dacia 1992, 36, 13-22.
61. **Slawisch, A.** Die Grabsteine der römischen Provinz Thracia. Aufnahme, Verarbeitung und Weitergabe überregionaler Ausdrucksmittel am Beispiel einer Binnenprovinz zwischen Ost und West. Langenweißbach, 2007.

Общи за изкуството на Гърция и Рим

62. **Маразов, И.** Художествени модели на древността. С., 2003
63. **Andreae, B.** The Art of Rome. N. York, 1977
64. **Boardman, J.** Greek Art. London, 1996
65. **Robertson, M.** A history of Greek Art, London, 1975
66. **Stewart, P.** Statues in Roman society. Representation and Response. New York, 2003.
67. **Stewart, P.** The Social History of Roman Art. Cambridge, 2008.
68. **Strong, D.** Roman Art. London, 1982.